





ԵՐԻՊՏՈՍ

Յօդ. Բ. Վերոյիշեալ ժառանգական աստիճանաց մէջ առաջին աստիճանի համարուող ժառանգը կեցած ժամանակ երկրորդ և հետեւեալ աստիճաններէ եղանակներ ժառանգական իրաւունք չեն կրնար ունենալ: Զոր օրինակ՝ երբ մեռնողին որդիքը կան, թոռունք չեն կրնար ժառանգել, և երբ թոռունք կեցած ըլլան՝ հայրն ու մայրը չեն կրնար ժառանգել, և այլն: Սակայն մէկուն որդիքն իրմէ յառաջ մեռնելով՝ արու և կը զաւակներ ձգած ըլլան, անոնք զաւակի տեղ անցնելով՝ իրենց մեծ հօրն ու մեծ մօրը ժառանգ ըլլան, միայն թէ ողջ մնացած մեծ հայրը կամ մեծ մայրը երկրորդ աստիճանէն սկսեալ մինչև վեցերորդ աստիճանի ժառանգներու ինչ կամ բաժնին քառորդ մասը ժառանգելու իրաւունք կունենան:

Յօդ. Գ. Ըստորոգում այս նոր օրինաց հաստատութեան պատճառաւ քիչաքիչ շահերը կպակսին, անոր համար յիշեալ տեղերէն առնուած տոբեկան տուրքը պիտի աւելնայ՝ իւրաքանչիւր կալուածոց արժէքին հաւասարութեամբ: և այս մասնաւոր կանոնադրութեամբ պիտի որոշուի:

Յօդ. Դ. Սյունհետեւ ալ 1000-ին 30 պիտի առնուի եթէ յիշեալ առնուներով տեղմը ծախուի: Իսկ եթէ առաջին աստիճանի յաջորդի մը վրայ անցնի, 1000-ին 15 պիտի առնուի: Սիւս աստիճանի ժառանգորդաց անցնելու ատեն առնուելիք գումարին քանակութիւնը մասնաւոր օրէնքով մը պիտի որոշուի:

Յօդ. Ե. Պարտուց փոխարէն յիշեալ առնուներով ստացուածք մը յերաշխաւորութիւն դնելու վերաբերեալ հին օրէնքն այսուհետեւ աւելորդադրելի պիտի ըլլան: Իսկ պայմանները ու դատաստանական եղանակները նոր կանոնադրութեամբ մը պիտի որոշուին:

Յօդ. Զ. Երբ կարգադրութեան մը համաձայն պիտի նորոգուին Միւսագափաթ և Միւսթիգէլաթ ըստած ստացուածք արձանագրութիւնները:

Յօդ. Է. Երկու օրէնքը Սուլթաններէ կամ կայսերական ընտանեաց անդամներէ հաստատեալ Վազըֆներու համար գործադրելի է: միանգամայն այն Վազըֆներուն համար՝ որոց հիմնադիր սերունդը սպառելով կառավարութիւնը կտնտեսէ և որոց կարգադրութիւնը Սուլթանին կը վերաբերի իբրեւ Միւսթիգէլաթ համարուելով:

Յօդ. Ը. Սյս տեսակ գետինները Մուքաթայով առնելու համար մինչև հիւսս գործածուած օրէնքը անփոփոխ պիտի մնայ: Ժառանգաբար ստանալու, ծախելու կամ գնելու ատեն առնուած տուրքը արդար չափով մը պիտի աւելնայ:

Յօդ. Թ. Սյս օրէնքը իւր հրատարակութեան օրէն սկսեալ պիտի գործադրուի:

7 Մէյիս, 1284 (6 Յունիս 1867)

(Պարզմանոքիս Փռնը իրազրոյցն):

Իւրոց անտի, բայց միայն ակտն ընդացուի. պատահելով ի Հնդկաստան ի տօթալին վայրի, յորմէ տանջի երբեմն ի Պատուիս, և ի Փարսի, անկեալ ի մահման ծանր հիւանդութեան զամիսս չորս, և յորմէ տանջի արդ ի ծերութեան հասակի, թէպէտ և թեթեւ, այլ յաճախ:

Տեսեալ սորա հուսկ յետոյ ի Փարսի զապաշտոն վարող, և զապիւրատ գործս ընկերաց իւրոց, Սյւլթան և Պարսիստան վարդապետաց, և զյետին անիրաւութիւն ոմանց ի Պոսիսի ազգայնոց, զաղաքի այնուհետեւ ի հասարակաց գործոց, սարսափ ի շարագրութիւն և ի տալագրութիւն պատմութեան Մ. և Հ. վարժարանաց միանգամայն և կենաց իւրոց, ի զիւրութիւն և ի իրաւոյ:

Զրկեալ սորա ի սեփական և յոգեպաշտ արծաթոյ իւրոց, կարօտի շնորհաց կտրեկից բարեկամաց իւրոց, Պարսիստան Միւսթիգէլ Մանանեան, և Ռամանուի Նաւիրեան, որոց շնորհքն որպէս ի միտս, նոյնպէս և ի գործ իւր յայտ, կացեցն կացեցն անմահաց:

Եւ ահա վիճակ կենաց նուիրելոյն զանձն ազգին իւրոց զամս վաթսուոն, հանդերձ վաթսուոն հազար ֆրանքով, զլանալով Պոսիսի ազգայնոցս: . . .

Մնայ ամս միայնակ միւսթարութիւն, լրումն պարտուց իւրոց. «Մեծ ինչ միւսթարութիւն մնայ թշուառին, զի լցեալ է նա զպարտս իւր» (Պիսաս):

Յետ այս ամենայն անցից որք անցին ընդ առ, և կրից զոր կրեաց զամս վաթսուոն, կիցէ զպատմութիւնս աղերսիւք առ Ստուած վասն ազգիս թորդոմեան, և ըղձիւք վասն Միւսթարեան միաբանութեան, և յուսայ յիւրաւորեն Ստուածոյ միայն:

Բարձրագոյն փոխարքայն, որ փարիզի մէջ յիշխէր ի կայսերական պալատը կը բնակէր, մեծ մարդասիրութիւններ և արտաքոյ փարզի յարգանք ընդունեցաւ Վաղդիսայնոց կայսերէն և կայսերուհիէն: Երբ ին փոխարքայական Բարձրութեան հրաւերը սիրով ընդունելով՝ օգոստոսիան կայսրուհին խոստացեր է առաջիկայ Հոկտեմբերի մէջ Նիդիպտոս դալու և այս պատմական դեղեցիկ երկրին հնութիւնները և Շուէդի ջրանցքը աչքէ անցնել: Երբ ին Վեհափառութիւնը Նիդիպտոսէն մեկնելով՝ Երուսաղէմի սուրբ տեղեաց այցելութիւն պիտի ընէ՝ ի կատարումն ուխտին զոր շատնցմէ՝ ի վեր ըրած է:

Հայտնի է թէ բարձրագոյն փոխարքային փարիզի ճանապարհորդութեան ծախուցը համար 400,000 լիւս սահմանուեցաւ Նիդիպտոսի ազգային խորհրդանոցէն: Եւսս գումարը թէպէտ և մեծ, բայց հաշիւ թէ կրնայ հաստատել բարձրագոյն Իսմայիլ փաշային վեհանախական առատաձեռնութեանց մեծութեանը և Նիդիպտոսի նման ընդաճակ ու հարուստ երկրի մը տիրող հզօր իշխանին մեծ վայելչութեանը: Երբ արքայական յարգանք ընդունուեցաւ Վաղդիսայն արքունիքէն, Կըլեմէթ թէ՛ Երբ ին Բարձրութիւնը փարիզի տեղեկական Լրուստահանդէսէն 300,000 ֆրանքի բաներ դնոյ առեր է:

Մինչև ցայսօր Բարձրագոյն Իսուրը Մար Վալիսի տիրոջը կուտար բարձրա. Իսմայիլ փաշային, բայց վստ. «Երբ փաշային յաճնուած փափուկ ու դժուար պաշտօնին յաջողութեամբ» օգոստոսիան Սուլթանը հաճեցաւ Սուլթանի Մարը (այսինքն մեծ իշխան կամ փոխարքայ Նիդիպտոսի) պատուանդանը շնորհելու բարձրա. Իսմայիլ փաշային և իւր յաջորդացը յորդոց յորդիս: Եւսս բարձր տիրոջն և ուրիշ մեծամեծ արաւորութեանց շնորհուեցաւ ի կայսերական հրովարտակը՝ փոխարքային փարիզէն Նիդիպտոս վերադառնալէն ետեւ պիտի կարդացուի, այսինքն Յունիսի վերջին օրերը: Եւ այս բարեպաշտ հաւթիւ ըլլալու տօնախմբութիւնները շատ ընդեղ պիտի ըլլան: ու մինչև ցայսօր նման շտեմտուած փառաւորութեամբ և հրապարակական գումարձակ հանդէսներով պիտի կատարուին: Երբէն այս ցընծալի հանդիսին վերաբերեալ զանազան պատրաստութիւնները սկսած են ու մեծ գործունէութեամբ յառաջ կը շարունակուին թէ՛ եղիպտական կառավարութեան կողմանէ, և թէ՛ մեծ ու պղտիկ մասնաւոր անձանց կողմանէ: որոնք ինքնայօժար կամք ու դուք ի նախանձաւորութեամբ մի պատրաստութիւններ կը տեսնեն՝ կատարելու տօնախմբութեանց շուքը՝ և պայծառութիւնը աւելցնելու ի նշան եռանդալի սիրոյն և անկեղծ երախտադիտութեանը զոր ունին առ բարձրագոյն փոխարքայն, որ հայր է բարե:

Կարկաթայէն Հունիսի 2 ամսաթուով հետեւեալ ազգային ցաւալի տեղեկութիւնները կուտան մեզ:

. . . Սլխարհի առակ մի ասէ՝ «Պիղի փողը էր դէշով՝ մին ևս եկաւ լռելիլով»: Սլխմ մեր Կարկաթու հոգեւորականաց բանէ, ինքնազուրկ գան՝ ինքնազուրկ գան. առնեն ումսիրտն ինչ կամենայ, ո՛չ ոտ կայ և ո՛չ զըլուխ, ո՛չ հարցանող և ո՛չ դատող, թէ Բրմաստանայ քահանայն ինչ իրաւունք ունի իւր թեմն թողնելու և Կարկաթու գալու: Թողլորդը ձեռ և ոտն բռնած աղաչելու. . . քահանային պատասխանեցէք և դիս նորա փոխարէն պահեցէք:

Սլխարդու քահանայն ինչ իրաւունք ունի ամիսն դատելու և տարին 9 ամիս Կարկաթու մնալու: — Ինչ անեմ, ասէ, տեղն ժողովուրդ չկայ, մինչև մնալով սիրտս բող: անում: Եւ չկայ մարդ հարցանող թէ, և թէ տեղն ժողովուրդ չկայ, քահանայն ում համար է եկեալ, և թէ ինչ պէտք. . . :

Պիսաստական զօրաց նման՝ քահանայն ցրուեալ կան, մին՝ տառնորդի կոնդակն ձեռնումն՝ կարդացող չունի, մին՝ իւր եղբօր և քնկերին վատարանելուց պատկառեալ և ամօթ չունի: մին՝ իւր կին և զաւակունքն չուրջն առած և տեղորոք քաղաքումս շտապած՝ հոգեւոր խնամաւոր չունի, թէ սոս ևս քահանայ է, հոգեւորականութեան անունն չարկած: միւս երկու (Վահէլ) վիճակաւոր քահանայքն՝ վասն ապիրտաւ և չար սերմանց նախորդացն, թուքն ցամաքած եկեղեցումն չիմանան ինչ պիտի առնեն, կամ իւրեանց պաշտօնն ինչ է. հա:

զուր իւր իշխանութեան՝ ներքեւ դառնող բոլոր ժողովրդոց առանց տարբերութեան կրօնի և ազգայնութեան:

Բարձրագոյն փոխարքայն անցեալ ամսոյ 27-ին հասաւ ի Լոնտոն. ուր արքայազնայել պատուով ընդունուեցաւ օգոստոսիան թագուհիէն և կառավարութեան անդամներէն:

ԼՂԳԼՅԻՆ

Առաջաւոր նախընթաց թուոյն մէջ հրատարակեցինք, թէ Հալէպի առաջնորդ դերա. Տիգրանեան Միւրտիլ վարդապետին ազգասիրական յորդորանքը՝ հաշիւի բնակիչ Լեւոնիսի մեծա. Պօղոս Էֆէնսին Կարապետեան 10,000 զուրուշ շնորհք է ի նպաստ Տէյթունի ազգային վարժարանաց:

Մեք կը կարծէինք թէ այս բարեարարութիւնը մէկ անգամի համար եղած է. բայց յիշեալ մեծաշուք և ճշմարիտ ազգասէր Էֆէնսիին Կ. Պօղոս ամենապատիւ Պատրիարք հօր դրած նամակէն կրտսնուի որ ամեն տարի այս բարեպաշտական նպատակ իւր կողմանէ պիտի շնորհուի: Տէյթունի վարժարանաց հաստատուն մնալուն և յառաջադէմ զարգացմանը համար, նմանապէս խարբերել մէջ ևս իւր ծախիւքը, ազգային ճեմարան մի պիտի հիմնադրէ եղբր:

Հաւաստի յիշեալ աւետարտութեան օրինակը որ անտարակոյս մեծ ուրախութիւն պիտի պատճառէ բոլոր ազգասիրաց:

Ամենապատիւ սրբազան Հայր:

Սակէց յառաջ պատիւ ունեցայ ձեր սրբազանութեան քրկու և իմացնելու թէ մտադիր եմ յառաջիկայ դարուն Հայաստան ճանապարհորդութիւն մի ընել և անձամբ անձին հսկել զպրոցին հաստատութեան գործին: Մեք թէպէտ և դարձեալ նոյն մտքին վրայ եմ, բայց այս օրերս դերա. Տիգրանեան Միւրտիլ վարդապետը քաղաք հասնելով՝ երբ պտուկաց Չէյթունի ազգայնաց թշուառ վիճակը և աշակրտ եկեղեցականաց անսոց և բաժ հրապարակ յառաջարկութիւնները, չկրցի անտարբեր մնալ, և որոշեցի այժմ մինչև մեր զպրոցին կառուցուիլ տարին 100 լիւս աւաղակի մեր Բերիայ թղթակցին ձեռամբ տու մեծա. Տէյթուն աղան Չորպաճեան ի Մարաշ, և անոր ձեռամբ ալ սոյն գումարը հետեւեալ կերպիւ բաժնել Չէյթունի զպրոցներուն:

- 2000 վանքին մէջի վարժարանին հայկարան դաստառ՝ 1200 ևս ևս տաճիկէն դաստառ: 300 թղթի, մեկանի և ել ծախուց համար. 4800 Չէյթունի չորս զպրոցաց չորս դաստառաց. 2400 Երջն զպրոցաց դաստառաց օղտականներուն. 300 թղթի, մեկանի և ել ծախուց համար:

14000 տոսնեմէկ հազար, որ կընէ 400 օսման. իրաւ:

Իւրապետի ծաւայի նման՝ ուր հրամային երթան, ո՛վ կոչէ դողողար գնան, ինչ առաջի դնեն՝ առնեն վաղ՝ վաղակի թէ՛ արժան և թէ՛ անարժան: Եւ երբ հարցանես ինչ տեսն, անձառ եմք՝ որովհետեւ խոսեցաւ խոսեցաւ (այսինքն էլ ի մէջ լըջ է) այսպէս տեսարան մի. ողբայի է ներկայ էս եկեղեցուց կացութիւն: Ամենայն ինչ կայ՝ բայց ի ճամբարտ քահանայութեան, բարեկարգութեան և ջերմեանութեան: Աստուած քան զայս վատից ազատեցէ. դու կի՛՛՛ կարող ես, իմացիր թէ սորա պատճառն ո՛վ է և թէ՛ Ստուած ումնից պիտի պահանջէ:

Սմով առաջ մին դրոցի քահանայ ևս եկեղեցականն ասէ՝ տէր Յովհաննէս Յովաննիսեան, քահանայ Կեսաբիոյ Նիմ Դաւարապետի. նախառնէ և փող ժողովելու տանել իւր քաղաքումս 120 տուն ժողովուրդ համար եկեղեցի շինել. ասէ սրբազան Պօղոս պատրիարքիցն ևս կոնդակ ունի. բայց մինչ օրս ոչ որք մարդ փող չունեցեալ է հարցանել քննել և միաբ դնել, և ոչ ունի ինքն ևս տկարացեալ տէրութեան հիւանդանոցումս պարկած է. Աստուած առողջութիւն տայէ: Սոս, որպէս թուի, շատ խեղճ մարդ է. բայց ներքինն ո՛վ է կարող մարդարէանալ. քանզի շատ անգամ այսպիսի խղճերի և Երեստաղէմ շրջուց ծոյցն է դուրս ցնդում շարութեանց դրոցերն:

Ինչեկից, դիտեմք խեղճ մարդի բանն չպիտի կառարի իւր անկեղեցական վերայ կամարտաքոյ իւր անձին (եթէ վրիլի) Հնդկաստանայ ներկայ էս ցաւայի պատմութեանց այլ ինչ կարողանայ տանել իւր քաղաքն:



Խորհրդի համար ալ գերադաս. Խորհրդի Միջնորդ  
վարդապետին դրած հմ. Եթէ ինքը Պոլիս է, իմաց առ-  
լու է իւրեան որ Ստոյանով ճանաչանին հիմը Խորհրդի  
պիտի գնիմ, և Տիրանանն ալ համար ինչ տուաւ այս  
բանին վրայոր: Ստոյան ծանուցանելով ձեր Սրբազնու-  
թեան, մնամ Ս. Հորդ աղագարի: Խ. Ծ.

Պոլիս կարապետեան:  
Պահիրէ, 29 Մայիս 1867:

Կըսեմք թէ Չէյթունի մէջ Տիրանան գերա.  
Միջնորդ վարդապետին բարեխնամ կարգադրութեւր  
և հայրական հոգատարութեամբը, ազգային դպրոց-  
ները կարելի եղածին չափ, կը յառաջադիման և  
գրեթէ 300 մանկունք կարողալ գրել և ուրիշ նախ-  
նական ուսմունք կը սովորին անոնց մէջ:

Գարնաւ կը հաստատեն, թէ Կ. Պոլիս բարձրա-  
դոյն հրամանաւ արդեւեալ Չէյթունի 4 իշխանաց  
ընտանիքը՝ որ բաւական ժամանակէ ի վեր Մարաշ  
կը բնակէին և թոյլտուութիւն չունէին իրենց հայ-  
րենիքը այսինքն Չէյթուն երթալ, սրբազան Պատ-  
րիարք Հօր բարեխօսութեամբը, վերադարձեր են ի  
Չէյթուն: Կամանակէս Չէյթունցի Կարապետ  
քէհեան քանի մը տարի ի Մարաշ բնակարկեալ  
մնալէ ետեւ, Բարձրադոյն Գրան թոյլտուութեամբը  
ազատուել որ Չէյթուն իւր հայրենիքը դադար է  
ի միջնորդութիւն սրտի իւր ընտանեաց:

Միւս կողմանէ կըսեմք թէ կրօնափոխութիւնը  
օրըստօրէ յառաջ երթալու վերայ է Չէյթունի  
մէջ. որ մինչև ցայսօր 1500 հոգի չափ, արք և  
կանայք և տղայք, կ'աթոլիկ եղած են: Հռոմէական  
Հայոց առաջնորդ գերա. Կըսեմք գերապայծառը,  
որ բանիրուն ու ազգեցութեան տէր անձ մըն է,  
իւր պաշտօնը մեծ ջանք և գործունէութեամբ  
կարդիւնաւորէ, այսինքն կը բաժնաւորէ զժողովուրդ  
զը կ'աթոլիկ ըլլալու իմացական, բարոյական և  
նիւթական օգուտներ խոստանալով անոնց: Եւ այժմ  
յիշեալ գերապայծառը երկու դպրոց բացած է. Կէյ-  
թունի մէջ. որոցմէ մէկը՝ արու աշակերտաց համար  
է, և ուրտեղ առայժմ 150 մանկունք կը դաստիարակ-  
ուին: Իրական սեփն յատկացեալ է և 50 աշակեր-  
տուհի ունի: Երեք քահանայ և երեք աշխարհական  
վարժապետ՝ Կըսեմք գերապայծառին վերապահութե-  
ամբը, հարկաւոր եղած կրօնական և նախակրթա-  
կան ուսմանց դաստառութիւն կընեն այս նորընծայ  
աղայոց: Եւ հայապէս է այժմ Չէյթունի իրաց վի-  
ճակը՝ և տարակոյտ չլայ, թէ միամիտ ժողովուրդը  
մը կողմէն որ աւելի օգնութիւն և պաշտպանութիւն  
դոնէ, այն կողմը պիտի հակադրուի:

#### ՍԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐԵՆՈՐ ԼՈՒՐ ՄԻ

Հնդկաստանի մէջ Պիրմանի կայսերութեան մայ-  
րաքաղաքէն՝ որ Բանգալու կը կոչուի, ներկայ տար-

որպէս մեղ համար բերեալն ի Կ. Պոլսոյ մեր ազգայ-  
նացմէ ուրիշ բան չէր քան փոխկրօնաւոր լուսաւոր-  
եալ և խաւար, կամ զիտաւորութիւն նոյնն կրօնափո-  
խութեան, մին ի պապական և մին յանգլիական եկե-  
ղեցիք: Սորա արտաքին պարագայքն և ներքին պատմու-  
թեանց ձևն՝ բաւական ապայայտը են ողորմութեան վի-  
ճակի ազդիւն և եկեղեցւոյ. զի՞նչ այլ պակաս տեղի ող-  
բալը՝ քան նոր եկեղեցի շինութեան հոգս տանելը, կայ  
արդեօք անձն մը միջնորդ որ այսօրեայ օրս մտածէ Սնի  
քաղաքի հազարուկէ եկեղեցի կամ մասէ՝ երանի թէ  
նորա քաղաքի չափովն ևս դպրոցներ լինէր ազգի մի-  
ջնորդ. և եթէ այս լինէր՝ անարատ մնային և հազարու-  
միւն եկեղեցիքն. կամ թէ եկեղեցիքն, թագաւորը, քա-  
հանայք և իշխանք միշտ դպրոցի ծոցիցն ծնանին և այլն:  
Վերջապէս մին առակ ևս ասէ թէ՝ Գլեն ասողին է մտել  
և ոչ լսողին: . . .

Մնամ և ես

Մին խոնարհ Հայ՝

Եւ ոչ Գիտնիկ շնական:

#### ՀԱՐՑ

Որ աչք սրտուն՝ ըստ արծուոյ ի տես,  
ի ճախր եթերաց, աստ թէ զիտեա,  
Որ էր քաղցրեղբուն՝ սոխակն զմոյլարար  
կամ որ զիշխանան՝ բազէն չարաչոր:  
Գլխեմ՝ զի ասեա այլաբանօրէն,  
ի սևազգեցիկ կամ ի բարունէն.  
Մոլիս ի յեղէմս՝ որ անարատ յանցեան  
երկրային հրեշտակը Ադամ և Եւան: . .

ույս Մայիսի 14էն գրուած նամակ մը ընկալաք Տ1  
օրուան մէջ. Լ. յս նամակին հեղինակը՝ որ է արժա-  
տէր Զովսէփ Լ. Կազարէթեանց, վիճակաւոր քա-  
հանայ բրիտանական սահմանին Վիրմանստանու,  
կը ծանուցանէ մեզ թէ Կ. Պոլսեցի պարոն Մեքսիկ  
Զովհաննէսեան՝ որուն խանութը ժամանակաւ Պոլ-  
սոյ Ուղունշարին է եղեր, մեք է ի Ռանգուն  
յամին 1865 Մարտի 12ին, կարդելով զյիշեալ  
քահանայն իւր կտակաւորաբար: Կորին արժանա-  
պատուութիւնը՝ ըստ գորութեան կտակին, պէտք է  
դառն ըրեր է, և կը մնայ եղեր այժմ 325 ուսիկ  
Վիրմանստանու՝ որ եթէ հաւասար է արժէից Կա-  
կաթայի ուսից, պիտի արժէ երկու շըլին կամ 11  
դուրու հասք, և յայնժամ 325 ուսիկքն պիտի ը-  
նեն 3575 դուրու:

Լ. յս դուրմարը՝ ըստ պատուիրանի վախճանեալ  
պարոն Մեքսիկայի Զովհաննէսեան, պէտք է Կ.  
Պոլսոյ Հայոց պատրիարքարանը հասնի և սրբազան  
Պատրիարքին միջոցաւ յանձնուի իւր ժառանգացը:  
Եւ սորա պարտականութեան խոյ, կը գրէ մեզ արժա-  
տէր Զովսէփ քահանայն, երեք անգամ դրեալ եմ և  
զօրինակ կտակին առաքելով առ աղային պատրիար-  
քարան, խնդրեալ եմ զի աստ ի Հնդկիս գրեցեան  
և նշանակեցեան դանձն մի. որ առաւով ինձ ստացա-  
կան, ընկալի յինէն զվերոյիշեալ պատմարն հան-  
դերձ հաշուով: Եւ Լ. տնուր եմ զի փնջ ցարդ կա-  
տարումն գործոյն ոչ եղև. ուստի և ցաւիմ վասն  
ժառանգաց հանգուցելոյն:

Զիշեալ պատուական քահանայն երկու տարի ըս-  
պատել է ետեւ, տեսնելով թէ անկարելի կը ըլլայ իւր  
նամակը ի Կ. Պոլիս հասցնել և պատասխան ստա-  
նալ ի պատրիարքարանէ, որ դուցէ դրած է բայց  
նամակը ի Ռանգուն չէ հասած, տեսնելով կըսեմք  
որ նամակագրութեամբ անկարելի կը ըլլայ այս գործը  
Կ. Պոլսոյ Հայոց պատրիարքարանին հաղորդել, կը  
գիւժէ առ Լ. Կազարէթեան Երջույն, որ թուրքաստանի  
Հայոց և Հնդկահայոց միութեան կայս ըլլալու պա-  
տիւն ունի, խնդրելով որ հրատարակէ այս եղե-  
րութիւնը ի տեղեկութիւն որոց որ անկէ է:

Ըրդ՝ ըստ պարտականութեան մերոյ, հրատարա-  
կելով արժա. տէր Զովսէփ քահանային աղագարա-  
կան այս խղիւրը, կը ծանուցանեմք միանգամայն  
Կ. Պոլսոյ աղային մեծարդոյ Վարչութեանը որ,  
եթէ յիշեալ դուրմարը ձեռք բերելու միջոցներ և  
գիւրութիւններ չունի, մեք կընամք հայթայթել  
նամ այս միջոցները և գիւրութիւնները, ի միջնոր-  
դութեան հանգուցելոյն ժառանգացը՝ որ դուցէ Կա-  
թոլ վիճակի մէջ կը գտնուին:

Ըրժանապատիւ տէր Զովսէփ քահանայն Լ. Կա-  
զարէթեանց՝ իւր վերոյիշեալ նամակաւ բարեհա-  
ճեր է փոքրիկ փոխանակողի մը ևս յուղարկելու  
մեղ խնդրելով որ Երջույն մի և ուրիշ քանի մը հա-  
յերէն լրագիր յուղարկեմք ի թուրքարանն Կոր-  
ջուլայու: Մինչև իւր նամակին մանրամասն պա-  
տասխանը գրելին, արժան կը համարեմք Երջուլայ-  
միջոցաւ համառօտիւ ծանուցանել նմա թէ իւր  
յանձնարարութիւնը ի գործ դրուեցաւ:

#### ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՐԴ

Օսմանեան կայսերութեան Հայերը:

Լ. յս վերնադրով ընդարձակ ու պատուական յոգ-  
ուած մի կը լրագրեմք, զոր մեծահամբաւ արքունի  
վարդապետ հանգուցեալ Տատեան Պօղոս-Պէյին  
որդին ծաղկահասակ և ուսումնական Միջնորդ-Պէյը  
հաղորդեան լեզուաւ շարադրած ու հրատարակած է  
Լա Բեփլե տէ տէօ Մօնա կոչուած հանդիսին ներ-  
կայ տարւոյս Զունիսի 15 տետրակին մէջ:

Վսեմաշուք Տատեան Միջնորդ իշխանը, որ մեծ  
խնամով բարեխաղող պատիարակութիւն մի ընդու-  
նած է փարիզի հոգակաւոր գիտնական ուսուցիչնե-  
րէն և նոյն մայրաքաղաքը կը բնակի այժմ, Տատեան  
պայծառափայլ գերապատանին սեպհական եղած աղ-  
գասիրական գովելի ողով՝ Հայոց ազգին առաքինա-  
կան յատկութիւնները, անոր բնական ճարտարա-  
մտութիւնը և յառաջագիմութեան շարունակ մէջ յա-  
ջողութեամբ մտնելը մտնարամասնաբար յառաջ կը-  
բերէ յիշեալ ընդարձակ յոգուածոյն մէջ. որ շատ  
օգտակար տպաւորութիւն մի ըրած է ոչ միայն Գաղ-  
ղիայ՝ այլ և բոլոր Խորասպոյն մէջ:

Ուստի Տատեան Միջնորդ իշխանին հայրենաստե-

րական ազնիւ գիտնականը ու վեհանախան եռանդը  
թէ այս գեղեցիկ աշխատասիրութեանը համար և  
թէ ասկէց յառաջ իւր հրատարակած ուրիշ աղ-  
ղիքէն ազգօգուտ գրուածոցը համար՝ յատուկ դո-  
ւութեան և անկեղծ շնորհակալութեան արժանի է:

#### ՌԱՅԱՅԻՒՆ

ԳՍԱՆԱՄԵԱՅ ՀԱՍԱԿԻ ՎԷՊ

Ի ԼԱՍՄԻՐԹԻՆԷ

Չմիւռնիս, տպագրութիւն Տեաեան:

1867

Որքա՞յ 248 էրեւ: Բաղկացեալ սիրահարական  
գեղեցիկ պատմութիւն մըն է. զոր յարգոյ պարոն  
Պրիգոր Չիլիկիթեանը գաղղիաբէն հայերէն մարու-  
աշխարհաբար յեզուի բարգմանած է:

Մեծահամբաւ բանաստեղծին աշխարհածագ-  
տաղանդը, որով ճշմարիտ ու անմեղ սիրոյ սրտա-  
ռուչ պատկերը կը նկարագրէ, և բարգմանցին ճար-  
տար ու ազգու գրիչը որ կարող եղած է բնագրին ազ-  
նիս իմաստները ու քաղցր ոճը յաջողութեամբ հայե-  
րէնի փոխել՝ բաւական պիտի ըլլան կարծեմք ուսում-  
նական ազգայնոց ուշադրութիւնը այս գեղեցիկ վի-  
պասանութեանը վերայ դարձնել:

Կը վաճառի յիշմիր Թադիկ հանգիսին գրատունը,  
Տեաեան տպարանը և Շահվերդեան եղբայր գրա-  
վաճառութեան խանութը. իսկ ի Կ. Պոլիս՝ ամեն  
Հայ գրավաճառաց խանութները: Գինը 15 դուրու:

#### ՍՄԱՐԵՍԵՅ ԸԸՆԴՈՒՆԵԼԸ

ԼՆԻՈՒՆԻ ՎԷՇՏԻ

Ժամանակակից վեպ, զորս գրուի բաժնուած,  
ևս զանազան բանաստեղծութիւններ:

Տպեալ ի Մոսկուա, 1865:

Հայաստանի կամ Տփլիսի հայերէն աշխարհաբար  
յեզուաւ տաղաբանի փոքրիկ աշխատասիրութիւն  
մըն է. յորում ազգայնէր Երիտասարդ հեղինակը  
հայրենասիրական եռանդուն ոգիէ շարժեալ, մեծ  
տաղանդով ու սրտաշարժ կերպի կը նկարագրէ Հայ-  
աստանի դժբաղդ վիճակը, խստի կըքննադատէ  
փառասէր ու արծաթասէր Երեւելի ազգայինները, ա-  
ռանք խնայելու վարժապետաց մեծագոյն մասը և  
գիւղերը. զորս բարեկամ խաւարի և տգիտութեան  
կանուանէ: Կը յորդորէ զազգը ի կրթութիւն, ի յու-  
սանորդութիւն և ի յառաջադիմութիւն ըստ պահանջ-  
ման ներկայ դարու: Վերջապէս հայրենասիրութեան  
և ազատասիրութեան ոգին կատարեալապէս կը տիրէ  
այս պատուական գրքուկին մէջ. որուն մէկ ճաշակը  
մեր ընթերցողաց տալու համար, Մշակուոյն հետեւ-  
եալ բնոց մէջ այս քերթածին քանի մը յօդուած  
ծաղկաբաղ պիտի հրատարակեմք, մանաւանդ որ  
այս գրքովը թուրքաստան կամ ի կոստանդնուպոլիս  
զգուցուի և ցանկացողը պէտք է որ Տփլիսէն կամ  
Մոսկուայէն բերել տայ. որ դիւրին բան չէ:

Յայտնի է թէ քաղաքի մէջ քանի մը տարեկէ ի  
վեր հաստատուած բրուսիական աղջկանց դպրոցը ա-  
մենայն բարեկարգութեամբ կը յառաջադիմէ միշտ:  
Լ. յս դպրոցին մէջ 22 Հայ աշակերտուհիք կը գրու-  
նուին այժմ, որոց հարցաքննութեան հանդէսը վասն  
հայկաբանութեան և հայերէն ուսմանց՝ անցեալ  
շաբթու կատարուեցաւ ի ներկայութեան ուսումնա-  
կան Հայ քննչաց և օրիորդաց ծնողացը ու աղջա-  
կանացը: Զիշեալ աշակերտուհիները հարցաքննուե-  
ցան հայերէն քերականութեան մէջ, աղային պատ-  
մութեան, գիշաբանութեան և ընդհանուր քաղաքա-  
կան պատմութեան մէջ, և ասոնց ամենուն գոհացու-  
ցիչ պատասխանները տուին: Լ. յս յառաջագիմու-  
թիւնը անշուշտ մեծ պատիւ կընէ Չաքեան պարոն  
Ստեփան պատուելին բարեխնամ ջանասիրու-  
թեանցը՝ որ յիշեալ դպրոցին հայերէնի դասատու է:  
Բրուսիական աղջկանց դպրոցին մէջ մեր համազգի  
ծաղկահասակ օրիորդները կը սովորին նաև գաղղի-  
րէն և անգլիերէն լեզուները, աշխարհագրութիւն  
պատմութիւն և այլն և այլն, նմանապէս ուրուագրու-  
թիւն, դաշնակ և ամեն տեսակ ասղեղնորութիւն:

Կըսեմք թէ իշխանի աղագային Բաղաբալան ժո-  
ղովը Երզնի սնտուկին անձուկ վիճակը տեսնելով  
որոշեր է որ յետ այսօրիկ անկէց ողորմութիւն  
շարունակ թէ տեղացի և թէ պանդուխտ աղքատաց,  
թէ և յանձնարարական կամ կոնդակաւ դիմած ըլլան  
առ ժողովն: Ինչու որ աղագային սնտուկը պարտա-  
ւորեալ է այժմ միայն իւր ներքին ամենահարկաւոր  
պիտոյքը և գիւղուած պարտքերը հոգալու:



